

Ewelina SOKALSKA

Uniwersytet w Białymstoku

sokalskaev@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-1924-0544>

WARTOŚCIUJĄCE NAZWY OSÓB W KOMENTARZACH INTERNETOWYCH NA PORTALU ONET.PL

Internet bez wątpienia jest najnowocześniejszym medium, co potwierdza wielu badaczy. Jan Grzenia określa go nawet supermedium, które może służyć za przekaźnik wszystkich rodzajów mediów i różni się od nich głównie z powodu swojego globalnego zasięgu, wysokiej anonimowości odbiorców, a także równości ról nadawcy i odbiorcy (2006: 19). Ze względu na tę ostatnią cechę Beata Ociepka opisuje go jako medium symetryczne, dwustronne (1999: 162), z kolei Wiesław Godzic „bycie połączonym” uznaje za cechę ponowoczesnego świata (2000: 177). Lev Manovich w odniesieniu do mediów komputerowych, a więc między innymi internetu, posługuje się pojęciem *metamedium maszyny cyfrowej* (2006: 62). Sygnalizuje jednocześnie, że rewolucja medialna powoduje przekształcanie wszystkich etapów komunikacji (Manovich 2006: 82). Manuel Castells podkreśla, że internet stanowi „tkankę naszego życia”, a także „bazę dla struktury organizacyjnej epoki informacji – sieci” (2003: 11). Tego samego zdania jest też Anna Wojciechowska, która pisze, że sieć to nieodłączny i wszechobecny element każdego aspektu naszego życia, który ze względu na kreowanie nowych warunków komunikacji międzyludzkiej wyznacza formy użytkowania języka (2002: 479–481).

Podstawową zaletą internetu jest multimedialność – przekazuje on bowiem informacje zarówno w formie tekstu, jak i dźwięku oraz obrazu, łączy więc w sobie cechy radia, prasy i telewizji (Aouil 2008: 11). Wyróżnia się jednak na tle środków masowego przekazu między innymi dzięki dostępności (korzystanie z internetu jest możliwe w każdym

miejscu i o każdej porze) oraz interaktywności. Ta ostatnia daje możliwość komunikacji, ułatwia kontakt ze społecznością (Aouil 2008: 11). Manuel Castells pisze, że „nasze działania opierają się na komunikowaniu, a internet przeobraża sposób, w jaki się komunikujemy, toteż ma on głęboki wpływ na nasze życie” (2003: 12). Badacz ów nowy świat komunikacji nazywa *Galaktyką Internetu*. To właśnie komunikacja jest podstawą tego medium, ma ona jednak charakter pośredni, przez co różni się od tradycyjnej formy komunikowania, opartej na bezpośrednim kontakcie z odbiorcą. Możemy w niej zauważyć też cechy oralne i inne, specyficzne dla internetu – między innymi odchodzenie od linearności na rzecz interaktywności (Żydek-Bednarczuk 2003). Oralność medialną lub inaczej telepiśmienność Katarzyna Skowronek opisuje jako tworzenie przez komunikację elektroniczną warunków do powstawania odmiennych niż dotychczas rodzajów retoryki i oralności, które działają w rzeczywistości globalnej, „oderwanej od tradycyjnych granic geograficznych i kulturowych” (2004: 16).

Omawiane medium oferuje wiele możliwości, np. „uzyskania aprobaty społecznej, poczucia dominacji, nawiązywania kontaktów, swobodnego działania, ale także ranienia innych słownie” (Aouil 2008: 14). Właśnie ze względu na pośredni kontakt z rozmówcą, płynność tożsamości oraz anonimowość nadawców portale internetowe obfitują w komentarze niosące negatywny przekaz. Nadawca obraźliwego komunikatu nie ponosi bowiem odpowiedzialności za wypowiedzane słowa, konsekwencji takich, jak np. utrata własnej reputacji, ponieważ nie musi ujawniać swojej prawdziwej tożsamości. Informacje o nim można czerpać jedynie z adresu jego konta i napisanych przez niego tekstów, zgodnie z maksymą „W sieci jesteś tym, co piszesz” (Jagodzińska 2002: 210–211). Tak więc ewentualna utrata anonimowości odbywa się w sposób kontrolowany poprzez autokreację i komunikaty nadawcy (Jagodzińska 1998: 68). Owa anonimowość wiąże się też z większą swobodą wypowiedzi, otwartością, spontanicznym doбором leksyki. Uczestnicy dyskusji niemal od razu przechodzą na „ty”, bez skrupowania piszą o tym, co myślą i co im przeszkadza, często krytykują innych, co w kontakcie bezpośrednim raczej nie miałyby miejsca, zwłaszcza przy pierwszej rozmowie z interlokutorem.

Jak pisze Magdalena Szpunar, „u podstaw funkcjonowania internetu leży zasada libertarianizmu, swoboda nieograniczonego artykułowania swoich myśli i przekonań” (2012: 26). Trzeba to wyraźnie podkreślić,

że gwałtowny rozwój mediów elektronicznych zrewolucjonizował kanały komunikacji międzyludzkiej, co przyczyniło się do większych możliwości i zakresu oddziaływania słowem, także obelżywym, jako komponentem językowych zachowań agresywnych. Według współczesnych polskich leksykografów, **agresja** to ‘wrogie, zaczepne zachowanie się; też: silne negatywne emocje wywołujące takie zachowanie’ (PWN, 2017). Nie jest ona jednak zjawiskiem jednorodnym. W psychologii jest opisywana jako wszelkie działania cechujące się wrogością czy atakiem. Natomiast w źródłach normatywnych z zakresu socjologii **agresja** jest definiowana jako ‘impulsywne zachowanie, niejednokrotnie podyktowane frustracją, zmierzające do zadania bólu, cierpienia fizycznego lub psychicznego, do wyrządzenia szkody istocie żywej (...), przybiera postać zachowań fizycznych (a. fizyczna) lub werbalnych (a. słowna)’ (Olechnicki 1997: 15). Werbalna forma agresji obejmuje działania językowe i parajęzykowe, które służą poniżaniu i atakowaniu rozmówcy (Peisert 2004: 195) – a więc wyrazy wulgarne, rubaszne czy obsceniczne. Jest wrogą interakcją pomiędzy współuczestnikami aktu komunikacji, porozumiewającymi się za pomocą uzgodnionego kodu, przez co tworzy się między nimi konflikt. Jej językowym przejawem jest dobór takich form gramatycznych, środków fonicznych i leksykalnych, które są nacechowane ujemnie (Satkiewicz 2000: 28).

Komunikacja w internecie jest bardzo zróżnicowana pod względem gatunkowym – obejmuje niezobowiązujące rozmowy bazujące na swobodnej odmianie języka potocznego, jak również teksty oficjalne w odmianie internetowej, w których używa się starannej polszczyzny (Grzenia 2018). Genologia medialna dopiero się kształtuje, ale jest niezwykle istotna, by stworzyć teorię typów wypowiedzi medialnych (Fras 2012: 14). Samo powstawanie gatunków medialnych jest związane z rozwojem mediów masowych i istotnie są pewne trwałe gatunki wykorzystywane we wszelkich rodzajach komunikacji, także medialnej, ale przy tym każda wypowiedź ma charakter jednostkowy i niepowtarzalny (Fras 2012: 19). Przykładem aktu komunikacyjnego o charakterze jednostkowym jest komentarz, czyli wypowiedź publicystyczna o najwyższym stopniu aktualności i silnym stanowisku autora, który to przekazuje odbiorcom pewną interpretację faktów, próbuje ich ukierunkować. Katarzyna Wardzała uważa, że komentarz „pozwala odnieść całość informacji do jakiegoś innego elementu rzeczywistości, dzięki czemu staje się źródłem wiedzy o świecie” (2010: 152). Badaczka sygnalizuje, że ten ga-

tunek wypowiedzi wyraża nie tylko opinię o relacjonowanych wydarzeniach, ale też postawę komentatora wobec przedstawianych faktów. Wyjaśnia odbiorcy także procesy zachodzące w rzeczywistości, w której dzieje się omawiane wydarzenie, sugerując przy tym określony sposób myślenia (Pisarek 2006: 97). Ponadto komentarz w publicystyce charakteryzuje się przystępnością, aktualnością, obrazowością, dociekliwością, a także tendencyjnością. Wymaga podawania faktów, które potem interpretuje – nie może funkcjonować bez odwołania do konkretnej informacji.

W ostatnich latach nastąpił wyraźny zwrot ku społeczeństwu medialnemu (Wardzała 2010: 153). Według badań M. Szpunar – przeprowadzonych już dekadę temu – 75% respondentów korzystało z internetu w celu czytania prasy i serwisów informacyjnych (Szpunar 2008: 37). Zaangażowanie społeczeństwa w aktualne wydarzenia sprawia, że wiadomości pojawiające się w prasie, telewizji, radiu czy internecie są szeroko komentowane przez odbiorców. Komentarz „społeczny”, zamieszczony przez dowolnego internautę pod artykułem na portalu internetowym, w odróżnieniu od komentarza medialnego, można opisać jako nad wyraz krytyczny, często złośliwy i niezwiązany z głównym tematem artykułu, uderzający w dobre imię innych komentujących. Stanowi poniekąd zapis języka mówionego, cechuje go styl potoczny, duża swoboda, niejednokrotnie także chaotyczność. Oczywiście w opisywanym obszarze obecne są również wypowiedzi odbiegające od tego opisu, stanowią one jednak mniejszość wśród badanych komentarzy.

Portal internetowy Onet – skąd pochodzi analizowany niżej materiał – jest jedną z najsilniejszych marek o charakterze medialnym w Polsce. Badania Megapanel PBI/Gemius dowodzą, że większą liczbę wyświetleń w polskiej sieci ma tylko wyszukiwarka Google (Onet, 2017). Co więcej, 70% internautów poszukujących informacji na temat aktualnych wydarzeń w pierwszej kolejności odwiedza właśnie ten portal. Oprócz bieżących wiadomości serwis oferuje także rozrywkę, pocztę elektroniczną, wyszukiwarkę, oferty handlowe czy blogi. W oparciu o raporty Instytutu Monitorowania Mediów portal Onet można określić jako „najczęściej cytowane medium internetowe”. Jest też jedynym serwisem internetowym znajdującym się w zestawieniu piętnastu najczęściej cytowanych mediów (Onet, 2017).

Każdego dnia na portal trafia około kilkuset publikacji, które są rekomendowane przez redakcje różnych serwisów. Tak duża liczba pojawia-

jących się na portalu artykułów jest współmierna do liczby czytelników, a co za tym idzie także komentujących, bowiem pod najbardziej kontrowersyjnymi artykułami pojawia się nawet do kilku tysięcy komentarzy. Właściciele Onetu podkreślają, że najważniejsi na portalu są jego czytelnicy – „to oni współtworzą i nadają rytm życiu strony głównej i wszystkich serwisów” (Onet, 2017). Taka postawa nie dziwi, ponieważ dyskusje w komentarzach pod budzącymi skrajne emocje artykułami przekazują często kilkaset razy więcej treści niż sam artykuł.

Opisywany portal tworzą więc głównie jego czytelnicy, którzy reagują na przekazywane im informacje, wyrażają własne opinie na podejmowane przez Onet tematy, piszą o swoich frustracjach w kontekście bieżących informacji z kraju, szukają zrozumienia dla własnych poglądów, ale niejednokrotnie też chcą po prostu wyładować negatywną energię, która się w nich kumuluje. Należy tutaj podkreślić, że komentarze internautów pojawiające się na portalu często mają charakter nie publicystyczny, a autonomiczny. Ich treść nie jest związana z tematem artykułu, który to bywa tylko pretekstem do wyładowania negatywnych emocji komentatorów. Analizowane komentarze często nacechowane są emocjonalnością i słownictwem nienależącym do polszczyzny ogólnej.

Przedmiotem szczególnej uwagi w poniższym tekście – ze względu na ograniczenia formalne obowiązujące autorów artykułów w czasopiśmie – będą wyłącznie nacechowane stylistycznie i emocjonalnie nazwy osób. Materiał badawczy został wyekscerpowany z dwustu komentarzy zamieszczonych na portalu Onet pod artykułami dotyczącymi polityki, celebrytów oraz budzących kontrowersje wydarzeń z kraju z września 2016 roku. Słownik, będący głównym trzonem tej pracy, zawiera głównie obelżywe nazwy osób, przede wszystkim leksemy o nacechowaniu potocznym, pospolitym bądź wulgarnym. Dużą grupę stanowią tu neologizmy i neosemantyzmy niepoświadczone do tej pory w rodzimych źródłach normatywnych o charakterze ogólnym oraz w słownikach polszczyzny potocznej, a także leksyka rejestrowana wyłącznie w zbiorach gromadzących słownictwo socjolektalne i środowiskowe.

Konfrontacja wyekscerpowanego materiału ze współczesnymi zbiorami leksykograficznymi pozwala na wyodrębnienie następujących grup wyrazowych:

1. SŁOWNICTWO NOTOWANE W SJP, SJPD, WSJP Z KWALIFIKATORAMI WARTOŚCIUJĄCYMI (JAKO *POTOCZNE*, *POSPOLITE*, *PEJORATYWNE*, *OBELŻYWE* LUB *WULGARNE*)¹

Potoczność jest ważnym i nieuchronnym elementem rzeczywistości językowej, chociaż nie do końca akceptowanym (Grabska, Śładkiewicz 2015: 7). Według J. Grzenia oddziaływanie potoczności na język ogólny zwiększa się poprzez internet, w efekcie czego norma obiegowa, czyli potoczna, staje się wzorcową (Grzenia 2016). Język internautów charakteryzuje przede wszystkim potoczność utożsamiana z naturalnością i swobodną postawą wobec świata, pragmatyzmem i codziennością oraz nieprzekładalną wizją rzeczywistości². Jej istota skupiona jest w „silnie emocjonalnym wartościowaniu i ocenie ujmowanych faktów, zjawisk, procesów i zdarzeń, któremu towarzyszy zwiększona ekspresja” (Anusiewicz 1992: 13). Kolokwialność składni i wielość elementów potocznych i ekspresywnych są związane ze spontanicznością wypowiedzi użytkowników internetu (Wojciechowska 2002: 482). Opisywana tendencja ku ocenianiu i silnej ekspresji w ciągu ostatnich lat stała się coraz bardziej wyraźna. Widoczna jest zwłaszcza w gatunku komentarza „społecznego”, formułowanego między innymi właśnie przez internautów na portalach internetowych. Używają oni codziennego języka mówionego, w którym można zauważyć naturalną skłonność do tworzenia różnego rodzaju innowacji leksykalnych czy semantycznych (Skawiński 1992: 83). Leksem *potoczny*, zwłaszcza w odniesieniu do języka, jest bowiem rozumiany jako ‘przyjmowany przez ogół społeczeństwa’ (Habrajka 1992: 29), co daje wielu użytkownikom polszczyzny przyzwolenie na używanie jej wedle własnych upodobań, bez względu na obowiązujące reguły. W związku z tym polszczyzna mediów na przestrzeni lat przestała nosić znamiona wzorcowej, stała się bardziej liberalna i zaczęła dopuszczać elementy języka potocznego, eufemizmy, obelżywe epitety. Odbiorca (dzisiaj – każdy), oswaja się przez to z agresją słowną w przekazach medialnych, przestaje go ona zaskakiwać i sam użytkownik inercyj-

¹ **SJP** – Internetowy Słownik języka polskiego PWN: <http://sjp.pwn.pl/>, dostęp: 11.03–14.05.2017; **SJPD** – Słownik języka polskiego, pod red. W. Doroszewskiego, w wersji internetowej: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/>, dostęp: 15.02–15.03.2017; **WSJP** – Wielki słownik języka polskiego: <http://wsjp.pl/>, dostęp: 15.02–25.02.2017.

² Szerzej na temat rozumienia potoczności zob. też: Anusiewicz 1992: 9; Bartmiński 2012: 115–134.

nie zaczyna włączać do swojego języka elementy niosące za sobą ładunek gniewu, irytacji, złości (Satkiewicz 2000: 28), np. wulgaryzmy.

Wulgarność oznacza łamanie normy kulturowej obowiązującej w danym środowisku, a więc mówienie o kwestiach, których poruszanie jest powszechnie uznawane za niewłaściwe i niezgodne z przyjętą konwencją. Wulgaryzm to zatem nie tylko przekleństwo, a każda „jednostka leksykalna, za pomocą której mówiący ujawnia swoje emocje względem czegoś lub kogoś, łamiąc przy tym tabu językowe” (Grochowski 1995: 15). Współczesne słowniki polszczyzny ogólnej wskazują na pejoratywne nacechowanie wulgaryzmów. We wszystkich źródłach normatywnych pojawia się aspekt ordynarności i prostactwa. Silny ładunek ekspresywny wyrazów wulgarnych niesie za sobą komunikaty przepełnione niechęcią i agresją, a rozmowa przekształcona zostaje w konflikt (Płóciennik, Podlaska 2011: 295).

Coraz częściej można zaobserwować odchodzenie od normy wysokiej, czego skutkiem jest chwiejność granicy pomiędzy silną ekspresją a wulgaryzacją (Kowalikowa 2008: 83). Z upodobaniem Polaków do stosowania wulgaryzmów wiążą się różnorodne czynniki sprawcze wpływające na ich zachowania językowe. Należy do nich coraz większa ekspansja potoczności, do której składników należą między innymi właśnie wulgaryzmy. Innymi czynnikami są też: moda na populizm, zakorzenione w mentalności rodaków zamiłowanie do dosadności i rubasznosci, a także przekorna chęć naśladowania „antywzorów” (Kowalikowa 2008: 85–86).

Omówione wyżej cechy polszczyzny (potoczność i wulgarność) przyczyniają się do dużego zróżnicowania języka internautów i bogactwa funkcjonujących w komentarzach Onet.pl określeń, co zostanie zobrazowane w dalszej części pracy.

Tę rozbudowaną pod względem semantycznym grupę – zarejestrowaną w zbiorach leksykalnych z kwalifikatorami wartościującymi – tworzą nazwy wskazujące osoby ze względu różne przypisywane im atrybuty, np.:

1.1. Cechy wewnętrzne, odnoszące się do sposobu bycia i poziomu intelektualnego

1.1.1. Nazwy osób znanych, przede wszystkim zaś pełniących ważne funkcje państwowe: **aktor** – SJP ‘osoba, która udaje, stwarza pozory cze-

goś'; tu: 'ironiczne określenie prezydenta Andrzeja Dudy ze względu na metody rządzenia, przypisywany mu przez internautów brak naturalności i szczerości w zachowaniu'; **aktorzyzna** – SJP 'lekceważąco lub z politowaniem o aktorze', kwalif. *pejor.* i *pot.*; tu: 'lekceważąco i z politowaniem o Andrzeju Dudzie'; **brzydal** – SJP 'człowiek brzydki'; SP 'pieszczotliwy sposób zwracania się do bliskiej osoby', kwalif. *żart.*; tu: 'obraźliwe określenie Agnieszki Szulim'; **cienias** – SJP 'osoba, której możliwości intelektualne, finansowe lub sprawnościowe nisko oceniamy', kwalif. *pot.*, SPP 'to samo co ceniak', *ceniak* 'o człowieku niedoświadczonym, słabym w jakiejś dziedzinie', kwalif. *pogard.*; SSM m.in. w zn. 'człowiek spokojny, nieśmiały, nietowarzystki; także tchórz', kwalif. *lekcew.*, *pogard.*; tu: 'obraźliwie o prezydencie jako osobie słabej, nieudolnej'; **parszywiec** – SJP 'człowiek podły', kwalif. *obraźl.*; tu: 'obraźliwie o Magdzie Gessler, która zachowuje się w swoim programie *Kuchenne rewolucje* w sposób niekulturalny, a nawet chamski'.

1.1.2. Określenia o charakterze uogólniającym, bez wskazywania konkretnych osób, a w tym:

– nazwy wskazujące stan umysłowy poszczególnych osób: **biedactwo** – SJP 'ze współczuciem o osobie ubogiej lub nieszczęśliwej'; tu: 'pogardliwie, ironicznie o osobie „biednej” pod względem umysłowym, nieposiadającej wiedzy, wręcz głupiej'; **ciemniak** – SJP 'człowiek niewykształcony i zacofany', kwalif. *pogard.*; SPP 'o człowieku zacofanym, bez polotu, niemającym o niczym pojęcia; ciemnota, głupek', kwalif. *pogard.*; SSM 'człowiek zacofany, bez polotu, nie mający o niczym pojęcia', kwalif. *pot.*; tu: 'człowiek niedouczone, głupi'; **debil** – SJP 'o człowieku ograniczonym, głupim', kwalif. *pogard.*, SPP 'o człowieku głupim, ograniczonym; także w formie obelżywego wyzwiska', kwalif. *pogard.*; tu: 'człowiek głupi'; **dziwa** – SJP 'kobieta o wyzywającym wyglądzie i niemoralnym prowadzeniu się', kwalif. *posp.*; SP 'atrakcyjna, wyzywająca kobieta', kwalif. *rub.*; SSM 'to samo co dziwka'; *dziwka* 'prostyutka', kwalif. *wulg.*; tu: 'kobieta niemoralna pod względem ogólnego zachowania'; **frustrat** – SJPD 'człowiek przeżywający stan frustracji lub łatwo popadający w ten stan', kwalif. *psych.*; tu: 'człowiek odczuwający napięcie emocjonalne wywołane niemożnością zaspokojenia jakiejś potrzeby'; **głupek** – SJP 'osoba zachowująca się niepoważnie', kwalif. *pot.*; SP 'mężczyzna zachowujący się niepoważnie, ośmieszający się', kwalif. *lekcew.*, SPP m.in. w zn. 'o człowieku zachowującym się niemają-

drze, niepoważnie'; tu: 'osoba śmieszna'; **hipokryta** – SJPD 'człowiek fałszywy, dwulicowy, obłudnik'; tu: 'człowiek obłudny, zakłamany'; **homoś** – SPP 'to samo co homek', *homek* 'o homoseksualiście'; tu: 'negatywnie i lekceważąco o homoseksualiście'; **idiota** – SJP 'głupiec', kwalif. *obraźl.*; tu: 'człowiek bardzo głupi lub upośledzony umysłowo'; **idiotka** – WSJP 'kobieta uważana za wyjątkowo głupią', kwalif. *pejor.* i *pot.*; tu: 'kobieta niemądra'; **kretyn** – SJP 'człowiek ograniczony, tępy', kwalif. *pogard.*, SPP 'o człowieku ograniczonym umysłowo, bezmyślnym, nieinteligentnym', kwalif. *pogard.*; tu: 'o dziennikarzu podającym błędne informacje'; **leming** – tu: 'osoba, która bezkrytycznie wierzy w to, co słyzy w mediach, a także akceptuje obecną sytuację polityczną'; słowniki nie notują. W tygodniku „Polityka” o obywatelach nazywanych lemingami czytamy: „Nie chcą podejmować naprawdę ważnych narodowych spraw, są bezmyślnymi konsumentami, zajętymi tylko pracą, karierą, rozrywkami, może dziećmi. Chcą stabilizacji złego stanu spraw, chociaż sytuacja wymaga rewolucji” (Janicki, Władyka 2012); **matoł** – SJP 'o kimś bardzo nieinteligentnym lub niezdolnym', kwalif. *obraźl.*, SPP 'o człowieku tępym, wolno myślącym, nierozgarniętym; także niezaradnym, flegmatycznym; cieć, przygłup', kwalif. *pogard.*; tu: 'osoba niedouczona, która wykazuje się brakiem podstawowej wiedzy'; **miernota** – SJP 'osoba lub rzecz niewiele warta, poniżej średniego poziomu', kwalif. *pogard.*; tu: 'osoba bezwartościowa'; **moheria** – WSJP *moher* 'osoba starsza lub w średnim wieku związana z konserwatywnym nurtem polskiego katolicyzmu, reprezentowanym m.in. przez Radio Maryja', kwalif. *pogard.* i *pot.*; tu: 'grupa osób nazywanych moherami'; słowniki leksemu *moheria* nie notują; **nieuk** – SJP 'osoba, która nie chce się uczyć i nie ma potrzebnych wiadomości w danej dziedzinie', kwalif. *pogard.*; tu: 'osoba niedouczona, która stosuje synonimicznie nazwy RP i Orzeł, co jest błędem'; **Pierre d'Olec** (eufemizm od *pierdolec*) – SJP *pierdolec* 'obsesja, obłęd', kwalif. *wulg.*; SPW 'bzik, wariactwo'; 'ktoś jest niespełna rozumu', kwalif. *wulg.*, SPP m.in. w zn. 'o kimś niespełna rozumu; także o kimś nikczemnym, podłym', kwalif. *wulg.*; tu: 'człowiek wykazujący się skrajną głupotą'; **półgłówek** – SJP 'człowiek niezbyt rozgarnięty', kwalif. *obraźl.*; SPP 'o człowieku niespełna rozumu, nieinteligentnym, nierozgarniętym', kwalif. *lekcew.*; tu: 'osoba mało inteligentna, nie myśląca'; **przygłup** – WSJP 'mężczyzna uważany za głupiego lub upośledzonego umysłowo', kwalif. *pogard.*, *pot.*; SPP 'o człowieku tępym, wolno myślącym, nierozgarniętym; także niezaradnym, flegmatycznym;

cieć, matoń, kwalif. *pogard.*; tu: 'o politykach z partii PiS, jako osobach postępujących w sposób nieracjonalny'; **pustak** – SJP 'człowiek lekko-myślny, beztroski', kwalif. *daw.*; tu: 'osoba skupiona na sprawach błahych'; **tępak** – SJP 'człowiek tępy', kwalif. *pogard.*; SPP 'o człowieku tępym, mało inteligentnym', kwalif. *pogard.*; tu: 'człowiek uważany za bardzo głupiego';

– nazwy wskazujące zachowania i postawy moralno-etyczne poszczególnych osób: **chłopek-roztropek** – SJP 'ktoś przemądrzały', kwalif. *lekcew.*; tu: 'człowiek stylizujący się na osobę ważną i mądrą'; **dewiant** – SJP 'osoba przejawiająca odchylenia od normy'; tu: 'z pogardą o osobie homoseksualnej'; **dzicz** – SJP 'ludzie niecywilizowani, pierwotni', 'grupa zachowujących się agresywnie osób', kwalif. *pot.*; SPP 'o grupie ludzi zachowujących się niekulturalnie; o ludziach niewykształconych, także o ludziach źle ubranych; hołota, motłoch'; tu: 'człowiek agresywny'; **kanalia** – SJP 'człowiek podły, nikczemny', kwalif. *pogard.*; tu: 'człowiek niemoralny'; **potwór** – SJP 'człowiek zwyrodniały, pozbawiony ludzkich uczuć'; SPP 'o człowieku brzydkim, budzącym niechęć swoim wyglądem'; tu: 'człowiek wyjątkowo okrutny'; **menda** – SJP 'o kimś odrażającym moralnie', kwalif. *obraźl.*; SPW 'o kimś, czyje postępowanie mówiący uważa za etycznie niewłaściwe', kwalif. *posp., wulg.*; SPP m.in. w zn. 'z niechęcią o człowieku niegodziwym, podłym; także w formie wyzwiska'; tu: 'kobieta całkowicie niemoralna, postępująca w sposób zasługujący na potępienie'; **oszołom** – SJP 'człowiek ślepo podporządkowany jakiejś idei i wierzący w nią bezgranicznie', kwalif. *pot.*; tu: 'negatywnie o człowieku zamroczonym jakimiś poglądami'; leksem utworzony od czasownika *oszałamiać*, czyli 'wprowadzać kogoś w stan zamroczenia' (Kamińska-Szmaj 2007: 205); **pedał** – SJP 'homoseksualista', kwalif. *obraźl.*; SP 'homoseksualista, pederasta', kwalif. *pogard.*; tu: 'negatywnie o geju'; **pedofil** – WSJP 'mężczyzna odczuwający popęd seksualny do dzieci'; tu: 'obelżywie o polityku PiS-u ze względu na ścisły związek tej partii z Kościołem, gdzie księża bywają oskarżani o pedofilię'; **prostaczka** – WSJP 'kobieta, która jest prymitywna i nie potrafi się zachować', kwalif. *perojat.*; tu: 'prymitywna kobieta'; **sprzedawczyk** – SJP 'ten, kto zdradza swój kraj, swoje przekonania itp. dla korzyści materialnych', kwalif. *pogard.*; tu: 'człowiek, który przekazuje komuś poufne informacje dla uzyskania własnych korzyści'; **wywłoka** – SJP 'o osobie mającej złą reputację, zwykle o kobiecie', kwalif. *pogard.*; SP 'z niechęcią o kobiecie', kwalif. *obraźl.*; tu: 'pejoratywnie o ko-

biecie rozwiążlej'; **zbok** – SPP 'o mężczyźnie cierpiącym na zaburzenia seksualne; zбочeniec'; zgrubiła forma od *zбочeniec* – SJP 'człowiek, którego zachowania seksualne odbiegają od normy', kwalif. *pot.*; tu: 'dewiant';

– nazwy wskazujące osoby mało zdolne i źle wypełniające swoje funkcje społeczne: **dziennikarzyna** – SJP 'słaby dziennikarz', kwalif. *pogard.*; tu: 'pejoratywnie o dziennikarzu'.

1.2. Cechy zewnętrzne wskazywanych osób, określające pochodzenie, wygląd ogólny, ubiór, kolor skóry, płęć itp.:

– nazwy osób znanych: **kaszalot** – WSJP 'gruba lub brzydka dziewczyna albo kobieta', kwalif. *pogard.*, *pot.*, SPP 'o brzydkiej dziewczynie, kobiecie'; SGM 'o brzydkiej kobiecie'; tu: 'o Magdzie Gessler, której wygląd zewnętrzny oceniany jest negatywnie';

– określenia o charakterze uogólniającym, bez wskazywania konkretnych osób: **babochłop** – SJP 'kobieta wyglądająca lub zachowująca się jak mężczyzna', kwalif. *pot.*; tu: 'kobieta zaniedbana, ukrywająca atuty charakterystyczne dla swojej płci'; **babsztyl** – SJP 'pogardliwie lub z niechęcią o kobiecie', kwalif. *pot.*; SP 'obraźliwie, nieprzychylnie o kobiecie', kwalif. *pogard.*; SSM 'z niechęcią, odrazą o antypatycznej kobiecie; często o nauczycielce', kwalif. *pot.*, *pogard.*; tu: 'z niechęcią o kobiecie'; **bambo** – SJP 'synonim – murzyn', 'czarnoskóry człowiek', kwalif. *pejor.*; tu: 'pogardliwe nawiązanie do Murzynka Bambo z wiersza Juliana Tuwima'; **bęcwał** – SJP 'człowiek bezmyślny', kwalif. *pogard.* i *pot.*; tu: 'mężczyzna, który zachowuje się bezmyślnie'; **chłop** – WSJP 'dorosły mężczyzna', kwalif. *pot.*; SJPD 'drobny rolnik, wieśniak'; SP 'mężczyzna', kwalif. *pouf.*; tu: 'lekceważąco o mężczyźnie'; **gnój** – SJP 'o mężczyźnie', kwalif. *obraźl.*; SP 'z niechęcią o mężczyźnie', kwalif. *obraźl.*; SPP m.in. w zn. 'o człowieku nieporządnym, niechlujnym, leniwym; także w formie wyzwińska'; tu: 'obelżywie o człowieku'; **żydek** – WSO 'lekceważąco o Żydzie'; tu: 'z niechęcią o Żydzie'.

Na uwagę zasługuje też – nienotowane słownikach – zapożyczenie z języka angielskiego, przyjmujące w komentarzach internetowych spolszczoną graficznie formę **bicz**, tzn. 'suka, tu: obelżywie o kobiecie'; fonetyczny zapis angielskiego wyrazu *bitch*, oznaczającego obelgę.

2. NEOSEMANTYZMY

Neosemantyzm to wyraz, który nabrał nowego znaczenia lub jest używany w nowym, nieznanym wcześniej znaczeniu. Na portalu Onet tę grupę wyrazową reprezentują następujące leksemy: **gimbus** – SJP ‘uczeń gimnazjum’, kwalif. *lekcew.*; tu: ‘dorosły człowiek będący mentalnie na poziomie gimnazjalisty’; **marionetka** – SJP ‘człowiek pozostający całkowicie pod czyjś wpływem lub na czyichś usługach’; tu: ‘człowiek zachowujący się nienaturalnie, udający kogoś, kim nie jest’; **pajac** – SJP m.in. w zn. ‘osoba zachowująca się niepoważnie lub ubrana pstrokato, dziwacznie’, kwalif. *pot.*; SSM **pajacować** ‘zachowywać się niepoważnie, dziwnie, robić z siebie pośmiewisko; wygłupiać się, błaznować’, kwalif. *pot.*; tu: ‘człowiek śmieszny’; **plastic** – ‘osoba wyglądająca sztucznie’ (ang. *plastic* – *plastik*); słowniki w tym znaczeniu nie notują; **podnózek** – WSJP m.in. w zn. ‘osoba nadmiernie uległa wobec kogoś’, kwalif. *pogard.*; tu: ‘o Andrzeju Dudzie bezmyślnie wykonującym polecenia Jarosława Kaczyńskiego’; **wafel** – SGM ‘ktoś, kto schlebia komuś’; tu: ‘osoba bezmyślnie usługująca komuś’; **wieszak** – SJP ‘chuda i wysoka osoba’, kwalif. *pot.*; tu: ‘chuda kobieta’.

3. STRUKTURY UTWORZONE OD NAZW WŁASNYCH (IMION, NAZWISK I PRZEZWISK)

3.1. Antroponimiczne formacje słowotwórcze

Dużą grupę w badanym materiale stanowią przezwiska tworzone od innych antroponimów, np.: **Antoś** – ‘zdrobnienie od imienia *Antoni*’; tu: pogardliwie o Antonim Macierewiczu’; **Cyrkus** – ‘o Miley Cyrus’; neologizm będący przekształceniem nazwiska *Cyrus* powstałym poprzez wstawienie leksemu *cyrk* – SJP ‘dziwaczne zachowanie’, kwalif. *pot.*; **Duduś** – ‘zdrobnienie od nazwiska *Duda*’; tu: pogardliwie o Andrzeju Dudzie’; **Jaro** – ‘zdrobnienie imienia *Jarosław*’; tu: lekceważąco o Jarosławie Kaczyńskim’; **Kaczor** – SJP ‘samiec kaczki’; tu: ‘przezwisko od nazwiska *Kaczyński*’; **Maliniak** – ‘ironiczne, lekceważące określenie Andrzeja Dudy w nawiązaniu do podobieństwa wewnętrznego do Maliniaka, bohatera serialu *Czterdziestolatek*; ze względu na nieustanne próby przypodobania się wszystkim’; **Putler** – ‘o Vladimirze Putinie jako człowieku bezwzględny niczym Hitler’; **rasPUTIN** – ‘negatywnie o Vladimirze

Putinie jako człowieku bardzo wpływowym' (od nazwiska Grigorija Rasputina, który był jednym z najbardziej wpływowych ludzi w Rosji za czasów panowania Mikołaja II); **ryjana** – SJP *ryj* 'twarz ludzka lub tylko usta', kwalif. *posp.*; tu: 'o Rihannie jako kobiecie brzydkiej'; **tusskacz** – 'negatywnie o Donaldzie Tusku' (podwójne s w nazwie prawdopodobnie nawiązuje do historii jego dziadka, który służył w Wehrmachcie, w obrębie której działała formacja nazistowska posługująca się symbolem SS).

3.2. Wyrażenia o charakterze antroponimów

dudi Musolini – 'ironicznie, z pogardą o Andrzeju Dudzie' (przeształcenie nazwiska Benita Mussoliniego); **Franc joseff kaczkoski imperator** – SJP *imperator* m.in. w zn. 'w czasach nowożytnych: dziedziczny tytuł panującego w niektórych monarchiach'; tu: 'prześmiewczo o Jarosławie Kaczyńskim, który w pewnym sensie odziedziczył władzę po swoim bracie Lechu Kaczyńskim'; **Guru Yadosław Kłamczyński** – SJP *guru* 'osoba będąca ważnym autorytetem moralnym lub intelektualnym w jakimś środowisku'; tu: 'negatywnie, ironicznie o Jarosławie Kaczyńskim jako kłamcy'; **KATOLICKO PUTINOWSKA K..WA** – SJP *kurwa* m.in. w zn. 'o kimś, kto dla osiągnięcia korzyści postępuje w sposób moralnie naganny', kwalif. *wulg.*; SPW *kurwa* m.in. w zn. 'o kimś, kto dla osiągnięcia korzyści robi coś, co mówiący uważa za moralnie złe, kwalif. *pogard., wulg.*; tu: 'z pogardą o osobie postępującej niemoralnie'; **Kim Dzong Khaczka** – 'deprecjonująco o Jarosławie Kaczyńskim'; leksem *Dzong* nawiązuje do sfery Korei Północnej i despotycznego sposobu rządzenia; **król jarosław** – SJP *król* 'monarcha sprawujący najwyższą władzę w królestwie; też: tytuł tego monarchy'; tu: 'ironicznie, prześmiewczo o Jarosławie Kaczyńskim'; **Krysieńka-tumanienka** – *tumanienka* od leksemu *tuman* – SJP 'obraźliwie o osobie nieinteligentnej lub mało zdolnej', kwalif. *pot.*; tu: 'złośliwie o Krystynie Pawłowicz jako osobie niemądrej'.

4. FORMACJE UTWORZONE OD WYDARZEŃ, ZACHOWAŃ LUB FUNKCJI MAJĄCYCH ZWIĄZEK ZE WSKAZYWANYMI OSOBAMI

4.1. Formacje antroponimiczne

Bul – 'ironicznie o Bronisławie Komorowskim, który napisał w księdze kondolencyjnej wyraz *ból* z błędem ortograficznym'; słowniki nie no-

tują; **Prezio** – zdrobnienie od *prezes* – SPP ‘poufale lub z podziwem, rzadziej z ironią o człowieku wyróżniającym się na tle grupy; mistrz’; niewykluczone też celowe nawiązanie do leksemu *pedzio*, SPP ‘o homoseksualście’, kwalif. *pogard.*; SP ‘homoseksualista, pederasta’, kwalif. *lekcew.*; tu: ‘obraźliwie o Jarosławie Kaczyńskim’.

4.2. Nazwy o charakterze uogólniającym, wskazujące osoby związane z różnymi opcjami i postawami politycznymi

Nazwy te tworzone są od nazw partii, nazwisk polityków, ważnych wydarzeń społecznych i politycznych z kraju, cech charakteru, cech zewnętrznych, stylu życia komentowanych, ich zachowań itp.

4.2.1. Formacje słowotwórcze

Formacje tego typu są tworzone głównie za pomocą formantów, zarówno od podstaw jednowyrazowych, jak i dwuwyrazowych. Często u ich podłoża leżą skojarzenia z określeniami o charakterze deprecjującym, co w oczywisty i zamierzony sposób hiperbolizuje negatywny osąd osoby tak wskazywanej, np.: **pisiabioda** – leksem *pisia* utworzony od skrótu ‘PiS’; *bioda* semantycznie nawiązuje do *bieda*, SJP ‘ubóstwo, niedostatek’ (tu: ubóstwo mentalne – w tym znaczeniu słowniki nie notują); ‘człowiek ubogi mentalnie, który popiera partię PiS’; **pisiar** – ‘negatywnie o polityku PiS-u’; **pisiorek** – zdrobnienie od *pisior*, SPP *pisior* ‘to samo co pisioł’, *pisioł* ‘męski narząd płciowy; penis’; tu: ‘lekceważąco o zwolenniku PiS-u’; **pisowczyk** – ‘lekceważąco o polityku PiS-u’; **pisior** – SPP *pisior* ‘to samo co pisioł’, *pisioł* ‘męski narząd płciowy; penis’; tu: ‘obraźliwie o polityku PiS-u’; **PiSuar** – SJP ‘muszla do oddawania moczu w ubikacji męskiej; też: męska ubikacja publiczna z takimi muszlami’; SPol ‘pejoratywne określenie członków i zwolenników PiS’ tu: ‘obraźliwie o zwolenniku lub członku partii PiS’; **POmyj** – SJP *pomyje* ‘brudna woda pozostająca po umyciu naczyń’; tu: ‘obraźliwie o polityku lub zwolenniku partii PO’; **PO-mylenieć** – SJP *pomylenieć* ‘dziwak, bzik; człowiek nienormalny, wariat’; tu: ‘o człowieku nienormalnym, będącym zwolennikiem partii PO’.

4.2.2. Wyrażenia

W skład wyrażen wchodzi wyrazy nacechowane pejoratywnie oraz określenia doprecyzowujące – według internautów – negatywny kontekst

polityczny. Nazywane w ten sposób osoby stygmatyzowane są w sposób jednoznaczny – jako jednostki bądź grupy godne wyłącznie pogardy. Wśród tych struktur możemy wyodrębnić:

4.2.2.1. Konstrukcje oparte na związku zgody

idiota smoleński – SJP *idiota* ‘głupiec’, kwalif. *obraźl.*; tu: ‘osoba głupia przekazująca i wierząca w nieprawdziwe informacje na temat katastrofy w Smoleńsku’; **banderowski cymbał** – SJP *banderowiec* ‘członek Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów, działającej w czasie II wojny światowej’ – *banderowski* ‘związany z poglądami tej organizacji’; *cymbał* ‘głupiec’, kwalif. *pot.*; tu: ‘głupiec o skrajnie nacjonalistycznych poglądach’; **pisowska menda** – SJP ‘o kimś odrażającym moralnie’, kwalif. *obraźl.*; SGU m.in. w zn. ‘człowiek, który źle postępuje’; tu: ‘obraźliwie o polityku PiS-u postępującym niemoralnie’; **PiS-owski pokemon** – *pokemon* w języku młodzieżowym: ‘osoba dziwna, zwłaszcza pod względem wyglądu zewnętrznego’; tu: ‘dziwnie wyglądający polityk PiS-u’; **Pisowskie gównno** – SJP *gównno* m.in. w zn. ‘o kimś lub czymś mało wartościowym’, kwalif. *wulg.*; SP ‘o człowieku mało wartościowym, zwłaszcza moralnie’, kwalif. *wulg.*; tu: ‘bardzo wulgarnie o polityku PiS-u’; **POmatół POpapwany** – SJP *matół* ‘o kimś bardzo nieinteligentnym lub niezdolnym’, kwalif. *obraźl.*; *popapwany* ‘odbiegający od jakiejś normy i oceniany negatywnie’, kwalif. *pot.*; tu: ‘głupi i zachowujący się niezgodnie z normami zwolennik PO’; **przygłup pisowski** – WSJP *przygłup* ‘mężczyzna uważany za głupiego lub upośledzonego umysłowo’, kwalif. *pogard., pot.*; SPP ‘o człowieku tępym, wolno myślącym, nierozgarniętym; także niezadnym, flegmatycznym; cieć, matół’, kwalif. *pogard.*; tu: ‘człowiek głupi, popierający PiS’; **putinowski troll** – SJP *troll* ‘istota zamieszkująca górskie pieczary, zwykle nieprzychylna ludziom’, kwalif. *mit. skand.*; tu: ‘nieprzychylny innym, złośliwy zwolennik Vladimira Putina’; **beznadziejny wielkodup** – SJP ‘określenie kogoś, czegoś ocenianego ujemnie’, kwalif. *pot.*; tu: ‘pejoratywnie o kobiecie z dużymi pośladkami’; **bida umysłowa** – SJPD *bida* ‘przestarz. bieda’ jako niedostatek (tu: umysłowy – słowniki w tym znaczeniu nie notują); tu: ‘człowiek niemądry’; **brudas nieokrzęsany** – SJP *brudas* ‘człowiek brudny’ kwalif. *pot.*; SP ‘człowiek brudny’, kwalif. *pogard.*; SSM ‘1. punk, 2. skin, 3. Murzyn’, kwalif. *pogard.*; SJP *nieokrzęsany* ‘pozbawiony ogłady towarzyskiej i zachowujący się prostacko’; tu: ‘obraźliwie o Magdzie Gessler zachowującej się niewłaściwie – rzucającej talerzami i garnkami’; **chrześcijański szmalcownik** – SJP *szmal-*

cownik ‘w okresie okupacji hitlerowskiej: ten, kto wymuszał na Żydach okup pod groźbą zadencjonowania’; tu: ‘ironicznie o łapówkarzu, zdrajcy, który jest chrześcijaninem’; **ciemny lud** – SJP *ciemny* ‘niewykształcony i zacofany’, *lud* ‘ludzie żyjący na tym samym obszarze, mający wspólną kulturę i język, ale niemający świadomości narodowej ani tradycji państwowej’; WSJP *lud* ‘ogół chłopów i robotników i innych ludzi pracujących fizycznie, niezbyt zamożnych i słabo wykształconych’; tu: ‘ludzie prości, niewykształceni, zacofani’; **intelektualne zero** – SJP *zero* ‘człowiek nieprzedstawiający sobą żadnej wartości’, kwalif. *lekcew.*; SP ‘człowiek nic nie znaczący, bezwartościowy’, kwalif. *pogard.*; tu: ‘człowiek, który pod względem intelektualnym nie przedstawia sobą żadnej wartości’; **luksusowa qwa** (eufemizm od *kurwa*) – SJP *kurwa* ‘ prostytutka; też: kobieta prowadząca rozwiązły tryb życia’, ‘o kobiecie’, kwalif. *wulg.*; *luksusowy* ‘wysokiej jakości, kosztowny, wytworny i wygodny’; tu: ‘wulgarnie o wokalistkach, które rzekomo są luksusowymi prostytutkami’; **niedopieszczona maruda** – WSO *niedopieszczony* ‘potrzebujący pieczyoty’; SJP *maruda* ‘ktoś, kto ciągle grymasi’, kwalif. *pot.*; tu: ‘osoba, która ciągle narzeka i krytykuje’; **niszowa piosenkareczka** – SJP *nisza* ‘wolne miejsce, jakie może zająć np. producent na rynku’ – *niszowy* ‘dotyczący niszy’; tu: ‘lekceważąco o niezbyt popularnej wokalistce’; **ośli łeb** – *ośli*, czyli należący do osła, SJP *osioł* m.in. w zn. ‘o człowieku głupim lub upartym’, kwalif. *pot.*; *łeb* m.in. w zn. ‘siedlisko rozumu’; tu: ‘człowiek o rozumie przysłowiowego osła, czyli głupi’; **pajac internetowy** – WSJP *pajac* ‘osoba, która przez sposób ubierania się lub zachowania wzbudza u innych negatywne uczucia’, kwalif. *pogard.*; tu: ‘człowiek robiący z siebie pośmiewisko w internecie’; **patol pieprzony** – WSJP *patol* ‘osoba, którą mówiący uważa za prymitywną, niewykształconą lub pochodzącą z marginesu społecznego’, kwalif. *pogard.* i *pot.*; *pieprzony* ‘taki, że wywołuje w mówiącym silne negatywne uczucie, które chce on wyrazić’, kwalif. *wulg.*; tu: ‘człowiek przejawiający patologiczne zachowania, odbierany negatywnie przez otoczenie’; **pusta baba** – SJP *pusty* ‘taki, który prowadzi beztroskie, pozbawione wartości i celu życie’; *baba* ‘rubasznie albo z niechęcią o kobiecie’, kwalif. *pot.*; SP *baba* ‘kobieta’, kwalif. *rub.*; SSM *baba* m.in. w zn. ‘kobieta (często określenie lekceważące)’, kwalif. *pot.*; tu: ‘z niechęcią o kobiecie niemądrej, skupionej na rzeczach błahych’; **roszczeniowa palestra** – SJP *roszczeniowy* ‘wyrażający się w nieuzasadnionych lub nadmiernych żądaniach’; *palestra* ‘ogół adwokatów; też: zajęcie, zawód adwokata’; tu: ‘ludzie wpływowi o zbyt dużych wymaganiach i postulatach’; **silikonowa ostryga** –

SJP *silikon* ‘elastyczna masa zawierająca takie związki, używana w chirurgii plastycznej’; *ostryga* ‘małż morski o ciele osłoniętym dwuczęściową muszlą przyrośniętą dolną częścią do podłoża’; tu: ‘o kobiecie sztucznej, z silikonowym biustem’; **stary pierdziel** – SJP *pierdziel* ‘o starym mężczyźnie’, kwalif. *wulg.*; SPW ‘o kimś, kogo mówiący ignoruje z jakiegoś powodu’, kwalif. *wulg., pogard.*; SPP ‘o człowieku mówiącym głupstwa, bzdury’; ‘o starszym mężczyźnie, pryk’, kwalif. *wulg.*; tu: ‘lekceważąco o człowieku starym, staroświeckim’; **zazdrosny człowieczek** – SJP *człowieczek* ‘z politowaniem lub żartobliwie o małym, niepozornym człowieku albo o dziecku’; *zazdrość* ‘uczucie przykrości spowodowane brakiem czegoś, co bardzo chce się mieć i co inna osoba już ma’; tu: ‘litościwie o człowieku zazdrosnym’.

4.2.2.2. Konstrukcje oparte na związku rządu

najemnik Kaczyńskiego – SJP *najemnik* ‘człowiek podejmujący się za pieniądze usług niegodnych’, kwalif. *pogard.*; tu: ‘osoba wypełniająca polecenia Kaczyńskiego’; **fapredaktorek sronetu** – *fap fap* w internetowym slangu to ‘masturbacja’; WSJP *redaktorek* ‘z lekceważeniem o redaktorze’; *sronet* pochodzi od nazwy portalu Onet.pl, przedrostek *sr-* nawiązuje do załatwiania potrzeby fizjologicznej i sugeruje mało wartościowe treści przekazywane przez portal; tu: ‘obelżywie o dziennikarzu Onetu’; **politruk łonetu** – *politruk* – od polityka, który często kłamie; *tonet* jako obniżające rangę przekształcenie nazwy *Onet*; tu: ‘zakłamy dziennikarz Onetu’; **zakała ludzkości** – SJP *zakała* ‘osoba przynosząca komuś wstyd’; tu: ‘człowiek przynoszący wstyd społeczeństwu’.

4.2.2.3. Wyrażenia rozbudowane pod względem konstrukcyjnym

cioty z sekcji KODofilskiej – SJP *ciota* ‘homoseksualista’, kwalif. *posp.*; SPW *ciota* ‘pederasta’, kwalif. *posp., wulg., pogard.*; KOD – Komitet Obrony Demokracji; tu: ‘obraźliwie o osobach zaangażowanych społecznie i politycznie’ (*KODofilski* jako nawiązanie do *pedofilski*); **pajacowa miernota Kaczora** – *pajacowy* od *pajacowaty* – SJP ‘zachowujący się niepoważnie lub ubrany pstrokato, dziwacznie; też: właściwy takiej osobie’; *miernota* ‘osoba lub rzecz niewiele warta, poniżej średniego poziomu’, kwalif. *pogard.*; *Kaczor* – przezwisko Jarosława Kaczyńskiego; tu: ‘pejoratywnie o marszałku sejmu jako podwładnym Kaczyńskiego’; **klecha po rydzkowej indoktrynacji** – SJP *klecha* ‘o księdzu’, kwalif. *pogard.*, *indoktrynacja* ‘systematyczne i natarczywe wpajanie jakichś idei lub dok-

tryn', *rydzykowy* – pod wpływem Tadeusza Rydzyka; tu: 'ksiądz zmanipulowany przez Tadeusza Rydzyka'; **beneficjent rewolucji Lenina** – SJP *beneficjent* 'osoba czerpiąca korzyści z czegoś'; tu: 'osoba, która uzyskała korzyści podczas rewolucji październikowej'; **cham i prostak** – SJP *cham* 'o człowieku ordynarnym', kwalif. *posp.*, *prostak* 'o człowieku niewykształconym i niekulturalnym', kwalif. *pogard.*; tu: 'człowiek bardzo niegrzeczny i niewychowany'; **dziewica w bieli i wianeczkach na głowie** – SJP *dziewica* 'kobieta do chwili pierwszego stosunku płciowego'; tu: 'ironicznie o Agnieszce Szulim jako kobiecie rozwiązłej, ze względu na to, że wyszła za mąż po raz trzeci, a założyła symbole czystości takie jak biel i wianek na głowie'; **największy gnój polski** – SJP *gnój* 'o mężczyźnie', kwalif. *obraźl.*; WSJP 'osoba niedojrzała, traktowana z niechęcią przez mówiącego', kwalif. *pogard.*, *pot.*; tu: 'obraźliwie o Tomasz Lisie'; **panna z odzysku** – 'kobieta po przejściach'; tu: 'o rozwódce, która ponownie wyszła za mąż', słowniki nie notują; **placząco-kłęcząca marionetka** – SJP *marionetka* 'człowiek pozostający całkowicie pod czyimś wpływem lub na czyichś usługach'; *placząco-kłęczący* 'zabiegający o czyjeś względy, poniżając się'; tu: 'deprecjonująco o Andrzeju Dudzie jako człowieku całkowicie podległym innym'; **pożal się boże prezydent** – *pożal się boże* 'ktoś/coś godne politowania ze względu na swą marność, zły stan'; tu: 'o marnym prezydencie'; **prostaczek ze słomą w butach** – SJP *prostaczek* 'z pobłażaniem o człowieku niewykształconym, zwykle naiwnym'; tu: 'człowiek bez ogłady'; **transwestyta w miniówie** – SJP *transwestytyzm* 'zaburzenie identyfikacji z własną płcią, polegające na upodabnianiu się w sposobie bycia i ubierania się do osób płci przeciwnej'; *miniówka* jako zgrubienie od *miniówka* 'bardzo krótka spódnica lub sukienka'; tu: 'o Dorocie Rabczewskiej, której mimo kobiecego ubioru zarzucany jest męski wygląd'; **zwykła baba z proletariatu** – SJP *baba* 'rubasznie albo z niechęcią o kobiecie', kwalif. *pot.*; *proletariat* 'klasa społeczna składająca się z robotników najemnych, zwłaszcza zatrudnionych w przemyśle; też: o najuboższej warstwie społeczeństwa'; tu: 'kobieta prosta, o ubogim pochodzeniu'.

WNIOSKI

Analiza zebranego materiału udowodniła, że główną tendencją rozwojową w języku internetu jest ustawiczne ewoluowanie w kierunku potoczności graniczącej niejednokrotnie z wulgarnością i obsceną. Komenta-

rze internetowe są doskonałym materiałem do badań tego aspektu języka wirtualnej przestrzeni, bowiem dyskusje pomiędzy użytkownikami portalu są nacechowane emocjonalnie, swobodne i nad wyraz „naturalne” (o czym świadczą liczne obelgi i wulgaryzmy). Można w nich zaobserwować „poluzowanie” rygorów wypowiedzi często porównywalne do swobodnej rozmowy w wariacie nieoficjalnym. Część skodyfikowanych wypowiedzi zdecydowanie przekracza granice etyczne i estetyczne polszczyzny ogólnej, co jest spowodowane w dużej mierze anonimowością w sieci. Potwierdza to obserwacje innych badaczy. W ciągu ostatnich lat zwiększyła się jednak wulgarność i drastyczność opisywanego zjawiska – wcześniej w przestrzeni publicznej nie było tak wielu wulgaryzmów, a internet nie był tak obsceniczny.

Internauci portalu Onet tworzą obelgi w różnorodny sposób. Obrażliwe określenia są budowane poprzez utworzenie przezwiska rodzaju męskiego zakończonego w mianowniku liczby pojedynczej na **-a**, co jest charakterystyczne dla nazw żeńskich, a przez to w rodzaju męskim jest wartościowane negatywnie, np. **aktorzyna**, **dziennikarzyna**. Obelgi są też konstruowane nie tylko poprzez zgrubienia, ale również zdrobnienia, których pierwotne pieszczotliwe znaczenie zostaje zatracone i zaczyna nieść za sobą prześmiewczy sens. Ironiczne tworzenie form zdrobniałych od imion lub nazwisk odbywa się między innymi przez dodanie formantów **-eńka** czy **-uś**, wyrażających w neutralnej polszczyźnie pozytywne emocje. Wywołane kontekstowo przesunięcia semantyczne powodują, że formy antroponimiczne **Krysieńka** czy **Duduś** ulegają degradacji emocjonalnej i przekształcają się w struktury o charakterze deprecjonującym.

Wynotowane w słowniku obraźliwe wyrażenia o charakterze antroponimów dotyczą głównie sfery politycznej, rzadziej odnoszą się do ludzi kultury itp. Potoczne czy obraźliwe określenia użyte w stosunku do wysokich rangą pracowników państwowych, na przykład prezydenta, powodują degradację tych osób, a także stanowiska i funkcji, jaką pełnią, np. **aktorzyna** – o Andrzeju Dudzie. W tej grupie pojawiają się też przezwiska będące skrótem imienia ważnego urzędnika państwowego, np. **Jaro** – o Jarosławie Kaczyńskim czy **Antoś** – o Antonim Macierewiczu. Obelgi dotyczące polityków powstają również na skutek odrzucenia formatu nazwiskotwórczego i utożsamienie nazwy własnej z apelatywem, np. **Kaczor** zamiast **Kaczyński**, co powoduje deprecjację zarówno osoby, jak i nazwiska. Ważnym elementem gry językowej jest też dodawanie do podstaw nazwiskowych formantów (lub tylko akcydentalnych części)

kontekstowo wzbudzających negatywne konotacje, np.: **-acz (tusskacz)**, **-tler// -ler (Putler)**³ czy **-or (pissior)**. Niektóre odnoszące się do polityków wyrażenia typu **Franc joseff kaczkoski imperator** czy **Guru Yadosław Kłamczyński** są tak rozbudowane pod względem semantyczno-strukturalnym, że odwołują się do różnych aspektów rzeczywistości, co sprzyja kumulacji i hiperbolizacji negatywnych emocji. Pojawiają się również gry językowe na poziomach znaczenia i ortografii, np. zapisanie wyrażenia **król jarosław** (zwłaszcza imienia) małymi literami niesie ze sobą skojarzenia ironiczne i niewątpliwie wiąże się z brakiem szacunku do opisywanej osoby. Również zapis wulgaryzmu czcionką rozstrzeloną lub niejednorodnym krojem pisma może wpływać na intensyfikację negatywnych emocji. Niewątpliwie ortografia sprawia, że nawet ustabilizowane w polszczyźnie wyzwiska nabierają nowych znaczeń. Innym przykładem gry językowej jest też skojarzenie nazwy partii z nazwą muszli do oddawania moczu, co jest wyrazem bardzo negatywnego stosunku do osoby określanej mianem **PiSuara** (nie: *PiSuar-u*, zgodnie z odmianą apelatywu).

Znaczenie niektórych struktur można odczytać z podstawy słowotwórczej, a inne przekazują odpowiedni sens dopiero w kontekście. Stosowane są też obelgi, które nie niosą za sobą żadnego konkretnego znaczenia, wyrażają jedynie bardzo negatywny stosunek nadawcy do odbiorcy, np. **gnój**. Wśród wyrazów obelżywych następują też przesunięcia semantyczne – znaczenia notowane przez słowniki różnią się od znaczeń internetowych, np. **gimbus** w słownikach jest notowany jako ‘samochód przewożący uczniów gimnazjum’, natomiast jego znaczenie internetowe to ‘człowiek będący mentalnie na poziomie gimnazjalisty’. Niektóre wulgaryzmy są pozornie zakamuflowane – zapis **Pierre d’Olec** imituje nazwę z języka francuskiego i dopiero odczytanie tego wyrażenia z francuskim akcentem odkrywa prawdziwy przekaz, bez tego treść pozostaje nieczytelna. W zebranych materiale obecne są także przekształcenia składające się z połączenia członu nazwiska z wyrazem prześmiewczym np. **Cyrkus (Cyrus i cyrk)**. Większość przezwisk wyraża pogardę, ironiczność czy lekceważenie, te granice są niezwykle trudne do uchwycenia, ale z całą pewnością owe określenia są deprecjonujące.

³ W polszczyźnie cząstki **-tler// -ler** nie pełnią funkcji formantów. Najprawdopodobniej zostały one intuicyjnie wyizolowane przez internautów z wyrazów wnoszących negatywne skojarzenia, szczególnie wówczas, gdy w sposób metaforyczny odnoszą się do ludzi, np.: **ratler, diler, rottweiler, szmugler, szuler**.

Autorzy komentarzy na portalu Onet wykazali się niezwykłą kreatywnością, dzięki czemu możliwe było odnotowanie wielu niepoświadczonych dotąd w źródłach normatywnych obelg i struktur, które nie mieszczą się w polskim systemie słowotwórczym i semantycznym. Szerzy zasięg zyskały też nazwy rejestrowane współcześnie wyłącznie w słownikach rejestrujących leksykę socjolektalną i środowiskową.

WYKAZ SKRÓTÓW

- SJP – Internetowy Słownik języka polskiego PWN: <http://sjp.pwn.pl/>, dostęp: 11.03–14.05.2017.
- SJPD – Słownik języka polskiego, pod red. W. Doroszewskiego, w wersji internetowej: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/>, dostęp: 15.02–15.03.2017.
- SGM – Dziurda M., Choroba P., *Słownik gwary młodzieżowej*, Toruń 2013.
- SGU – Czarnecka K., Zgółkowa H., *Słownik gwary uczniowskiej*, Poznań 1992.
- SP – Anusiewicz J., Skawiński J., *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa, Wrocław 1996.
- SPol – Szalkiewicz W. K., *Słownik polityczny IV RP*, Wrocław 2007.
- SPP – Czeszewski M., *Słownik polszczyzny potocznej*, Warszawa 2008.
- SPW – Grochowski M., *Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów*, Warszawa 1995.
- SSM – Czeszewski M., *Słownik slangu młodzieżowego*, Piła 2001.
- WSJP – *Wielki słownik języka polskiego*, <http://wsjp.pl/>, dostęp: 15.02–25.02.2017.
- WSO – *Wielki słownik ortograficzny PWN*, pod red. E. Polańskiego, Warszawa 2017.

BIBLIOGRAFIA

- Anusiewicz J., *Potoczność jako sposób doświadczania świata i jako postawa wobec świata*, [w:] *Język a kultura*, t. 5, pod red. J. Anusiewicza i F. Nieckuli, Wrocław 1992.
- Aouil B., *Komunikowanie się w Internecie – narzędzia, specyfikacja i właściwości*, [w:] *Komunikacja społeczna w świecie wirtualnym*, pod red. M. Wawrzak-Chodaczek, Toruń 2008.
- Bartmiński J., *Styl potoczny*, [w:] *Współczesny język polski*, pod red. J. Bartmińskiego, Lublin 2012.
- Castells M., *Galaktyka Internetu*, Poznań 2003.
- Fras J., *Podstawy identyfikacji i typologii wypowiedzi w mediach masowych*, [w:] *Kulczycki E., Wendland M., Teoria i praktyka komunikacji*, Poznań 2012.
- Godzic W., *Język w Internecie: Czy piszemy to, co myślimy?*, [w:] *Język w mediach masowych*, pod red. J. Bralczyka i K. Mosiołek-Kłosińskiej, Warszawa 2000.

- Grochowski M., *Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów*, Warszawa 1995.
- Grzenia J., *Co język polski zawdzięcza Internetowi*, [w:] *Język w Internecie. Antologia*, pod red. nauk. M. Kity i I. Loewe, Katowice 2016; dostępny online: http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1379&Itemid=50 dostęp: 18.11.2018.
- Grzenia J., *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006.
- Habrajska G., *Potoczność w rozumieniu potocznym*, [w:] *Język a kultura*, t. 5, pod red. J. Anusiewicza i F. Nieckuli, Wrocław 1992.
- Jagodzińska J., *Dyskurs internetowy*, [w:] *Czynności tworzenia i rozumienia wypowiedzi*, pod red. J. Porayskiego-Pomsty, Warszawa 2002.
- Jagodzińska J., *Strona WWW w procesie komunikacji (w specyficznej sytuacji komunikacyjnej w Internecie)*, [w:] *Tekst – wypowiedź – dyskurs w dydaktyce szkolnej*, pod red. J. Porayskiego-Pomsty i J. Podrackiego, Warszawa 1998.
- Janicki M., Władyka W., *Kim jest polityczny leming?*, 2012; dostępny online: <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1528687,1,kim-jest-polityczny-leming.read>, dostęp: 20.05.2017.
- Kamińska-Szmaj I., *Słownik inwektyw*, [w:] *Agresja językowa w życiu publicznym: leksykon inwektyw politycznych 1918–2000*, Wrocław 2007.
- Kowalikowa J., *O wulgaryzacji i dewulgaryzacji we współczesnej polszczyźnie*, [w:] *Język a kultura*, pod red. A. Dąbrowskiej, t. 20, Wrocław 2008.
- Kowalikowa J., *Wulgaryzmy we współczesnej polszczyźnie*, [w:] *Język trzeciego tysiąclecia*, pod red. G. Szpili, Kraków 2000.
- Manovich L., *Język nowych mediów*, Warszawa 2006.
- Mówimy, jak mówimy...*, pod red. M. Grabskiej i Ż. Sładkiewicz, Gdańsk 2015.
- Ociepka B., *Wpływ nowych technologii na komunikowanie społeczne*, [w:] *Studia z teorii komunikowania masowego*, pod red. B. Dobek-Ostrowskiej, Wrocław 1999.
- Olechnicki K., Załęcki P., *Słownik socjologiczny*, Toruń 1997.
- Onet: <http://ofirmie.onet.pl/onet> dostęp: 27.06.2017.
- Peisert M., *Formy i funkcje agresji werbalnej. Próba typologii*, Wrocław 2004.
- Pisarek W., *Słownik terminologii medialnej*, Kraków 2006.
- Płóciennik I., Podlawska D., *Słownik wiedzy o języku*, Warszawa – Bielsko-Biała 2011.
- Pycia P., *Płeć w języku*, Sosnowiec 2007, <http://sbc.org.pl/Content/12698/doktorat2737.pdf> dostęp: 2.04.2017.
- Satkiewicz H., *Językowe przejawy agresji w mediach*, [w:] *Język w mediach masowych*, pod red. J. Bralczyka i K. Mosiołek-Kłosińskiej, Warszawa 2000.
- Skawiński J., *Polszczyzna potoczna w funkcji interdialektu*, [w:] *Język a kultura*, pod red. J. Anusiewicza i F. Nieckuli, t. 5, Wrocław 1992.
- Skowronek K., Rutkowski M., *Media i nazwy. Z zagadnień onomastyki medialnej*, Kraków 2004.
- Szalkiewicz W. K., *Słownik polityczny IV RP*, Wrocław 2007.

- Szpunar M., *Spoleczna przestrzeń Internetu – Internet jako medium komunikacji społecznej*, [w:] *Media – komunikacja – zdrowie: wyzwania, szanse, zagrożenia*, pod red. B. Aouila i W.J. Maliszewskiego, Toruń 2008.
- Szpunar M., *Wolność słowa jako warunek konieczny dla społecznego funkcjonowania internetu. Na przykładzie ACTA i Wikileaks*, „Athenaeum” 2012, nr 34.
- Wardzała K., *Komentarz jako gatunek w telewizyjnych programach informacyjnych*. <http://pressto.amu.edu.pl/index.php/pspsj/article/download/2147/2135> dostęp: 27.06.2017.
- Wojciechowska A., *Komunikacja językowa w Internecie. Próba rozpoznania problematyki*, [w:] *Zielonogórskie seminaria polonistyczne 2001*, Zielona Góra 2002.
- Żydek-Bednarczuk U., *Tekst w Internecie i jego wyznaczniki*, [w:] *Dialog a nowe media*, pod red. M. Kity i J. Grzeni, Katowice 2003; dostępny online: <http://ura.nos.cto.us.edu.pl/~dialog/archiwum/zydek-bednarczuk.pdf> dostęp: 12.11.2018.

EVALUATIVE NAMES OF PEOPLE IN COMMENTS POSTED ON THE INTERNET PORTAL ONET.PL

Summary

The most important aim of this paper was to collect evaluative vocabulary used on the internet, on the assumption that such lexis is a constitutive characteristic of the internet variety of contemporary Polish. Therefore, the dictionary of terms collected by the author constitutes the major part of this work. It contains neologisms, colloquialisms, expressive terms and insults. The material was excerpted from two hundred comments posted on the internet portal Onet.pl. The comments refer to the articles concerning politics, celebrities and the controversial events which took place in Poland in September 2016. Many of the terms identified in the analysed comments are not recorded in contemporary lexicographic sources (e.g. *Kim Dzong Khaczka* and *fapredaktorek*). Their meanings can only be decoded with reference to the context in which they were used.

Key words: evaluation, internet portal, comment, neologism, neosemantism